

Bedrijfje verdacht van oplichting met familiewapens.

Deze kop in de krant van enige tijd geleden bracht mij er toe dit stukje te schrijven.

Hebben wij een familiewapen ?

Dat is een vraag die veel mensen zich stellen. Maar hoe kom je daar achter ?

Als er dan op een dag een brief in de bus valt met het bericht dat onderzoek uitgewezen had dat Uw familie een eeuwenoud wapen bezit, wekt dat natuurlijk de nieuwsgierigheid op. De informatie die bijgevoegd wordt komt voor een leek gedegegen over. Na betaling van f. 60,- zou een kleurenafdruk van het betreffende wapen toegezonden worden, met daarbij een lijst van voorouders uit de 16de en 17de eeuw.

Bij nader onderzoek is gebleken dat van de gegevens niets klopte en dat de wapens van willekeurige families waren.

Het is natuurlijk wel leuk om een mooi familiewapen in een lijstje in de kamer te hebben hangen, maar als dat niets met je familie te maken heeft, heeft dat niet veel zin en is het pronken met andermans veren.

Hoe zit het met de familiewapens?

Sinds de vestiging van het Koninkrijk der Nederlanden worden de wapens van de adel en van publiekrechtelijke lichamen door de Kroon verleend.

ALLEEN DE RECHTHEBBENDEN MOGEN DEZE WAPENS VOEREN.

Voor het overige is de heraldiek vrij. Iedereen mag het wapen voeren dat hij wenst, ook al is dat wapen van een andere familie.

Familiewapens dienen echter om de ene familie van de andere te onderscheiden. Wie zomaar het wapen van een andere familie overneemt handelt dan ook in strijd met de beginselen van de heraldiek; ook als die familie dezelfde naam draagt.

Een familiewapen is namelijk het kenteken van een bepaalde familie. In dat geval schiet het familiewapen zijn doel voorbij, namelijk het onderscheid tussen twee families, waarvan de een het wapen terecht voert en de andere ten onrechte.

Als U benieuwd bent of er van uw familie een wapen is kunt U de collectie Muschart raadplegen bij het Centraal Bureau voor Genealogie in 's-Gravenhage,

R.T. Muschart (1873-1955) beschreef daarin tienduizenden wapens. Er is ook een register op familienaam opgenomen. De vindplaatsen van de wapens zijn nauwkeurig vermeld, zodat de bronnen ook nu nog veelal te controleren zijn.

Verwacht echter niet te veel want de meeste families hebben nooit een wapen gehad. Niets is echter onmogelijk.

Men dient eerste de familiegeschiedenis te onderzoeken, waarna kan worden vastgesteld hoe het zit met een wapen. Meestal zal de uitkomst negatief zijn. Als dat het geval is, kan men een nieuw wapen laten ontwerpen en registreren. Deze registratie draagt echter geen officieel karakter.

Dit is beter dan het wapen van een andere familie te gebruiken.

Een nieuw wapen moet echter wel op verantwoorde wijze worden ontworpen. Het kenmerk van de Nederlandse heraldiek is eenvoud. Suggesties kan men krijgen bij het Centraal Bureau voor Genealogie of een vakkundig heraldicus.

Een wapen hoeft niet per definitie een afbeelding (van bijv. een dier) te hebben, maar wel een of meerdere kleuren. We kennen vier hoofdkleuren, te weten:

Rood - in de heraldiek **keel** genoemd;

Blauw - in de heraldiek **azuur** genoemd;

Zwart - in de heraldiek **sabel** genoemd en

Groen - in de heraldiek **sinopel** genoemd.

Als bijkleuren worden **oranje** en **purper** gebruikt.

Ook worden de kleuren van edelmetalen gebruikt, namelijk **goud** en **zilver**, alsmede van pelswerken **hermelijn** en **vair**.

Zo zien we weer dat er steeds weer mensen zijn die misbruik maken van de ijdelheid en argeloosheid van die mensen die graag een wapen willen bezitten.

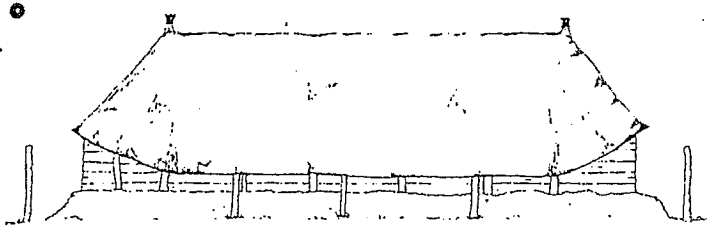
SCHAAPSKOOIEN TE RUURLO anno 1810.

door mevrouw M.J. Baronesse van Heeckeren van Kell-van Tets.

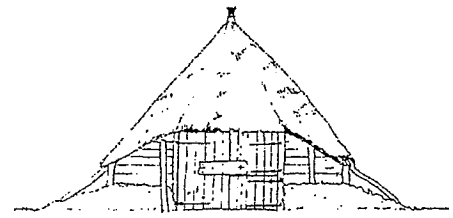
Ruurlo heeft heden ten dage zeker nog vele schapen, doch helaas treft U in het landschap niet meer de karakteristieke schaapskooi aan. De laatste schaapskooi op de **Binnenmanskamp**, nu 't Loo genoemd, voorheen in de 19de eeuw ook al wel, is in mei 1970 verbrand.

Gelukkig zijn er foto's van bewaard gebleven, die bij dit artikel zijn afgedrukt. Een duidelijkere afbeelding van hoe de schaapskooien er origineel hebben uitgezien is ook dankzij het Openluchtmuseum te Arnhem bij dit verhaal te vinden.

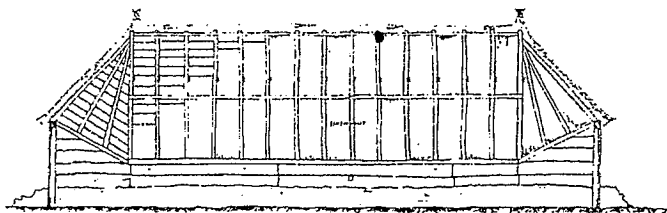
— SCHAAPSKOOI UIT EDERVEEN IN HET OPENLUCHTMUSEUM TE ARNHEM —



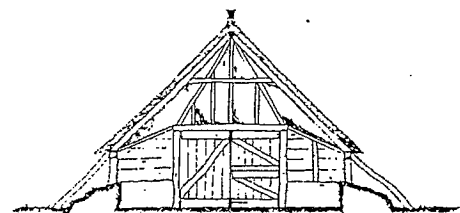
ZYJAANZICHT



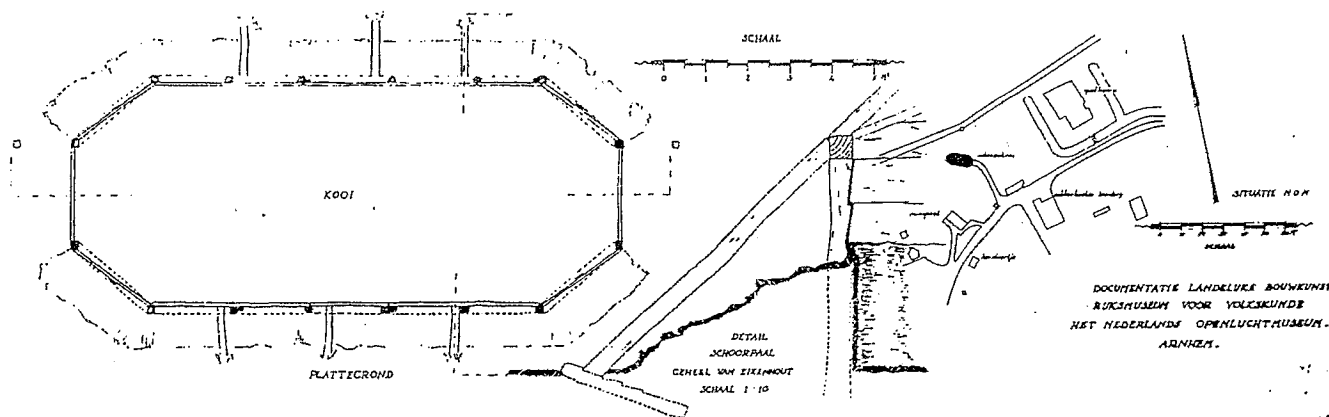
VOORAANZICHT



LANGSDOORSNED



DWARSDOORSNED



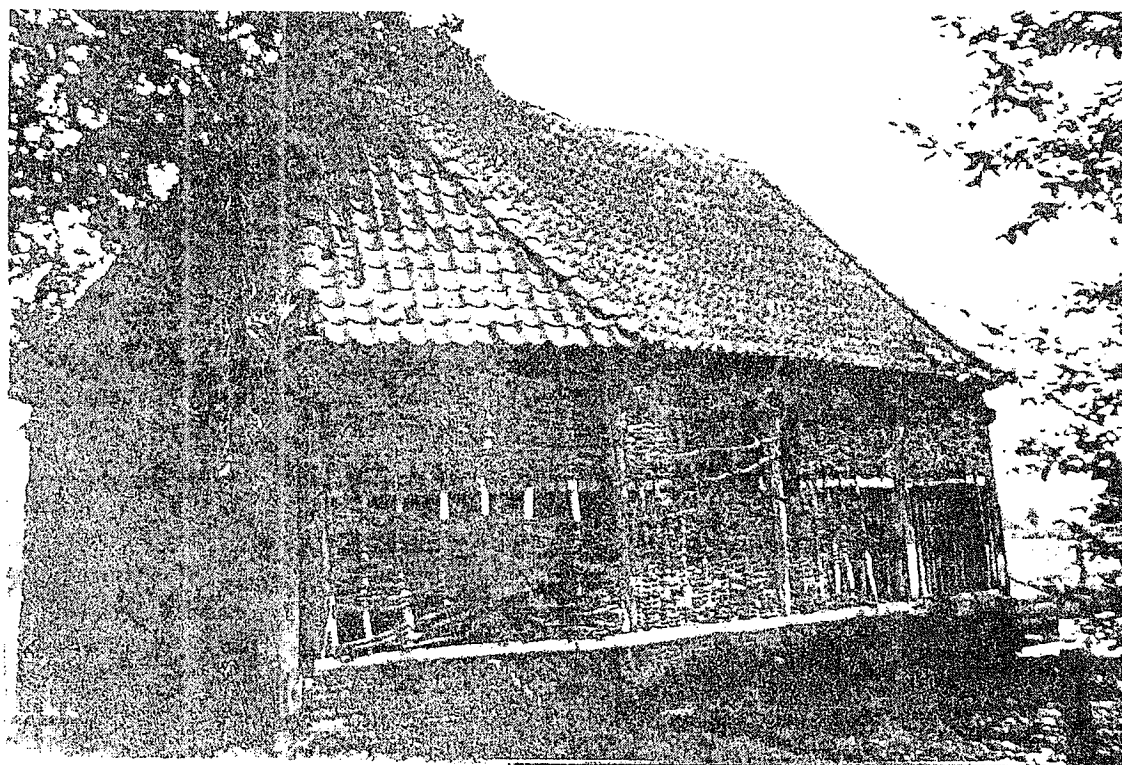
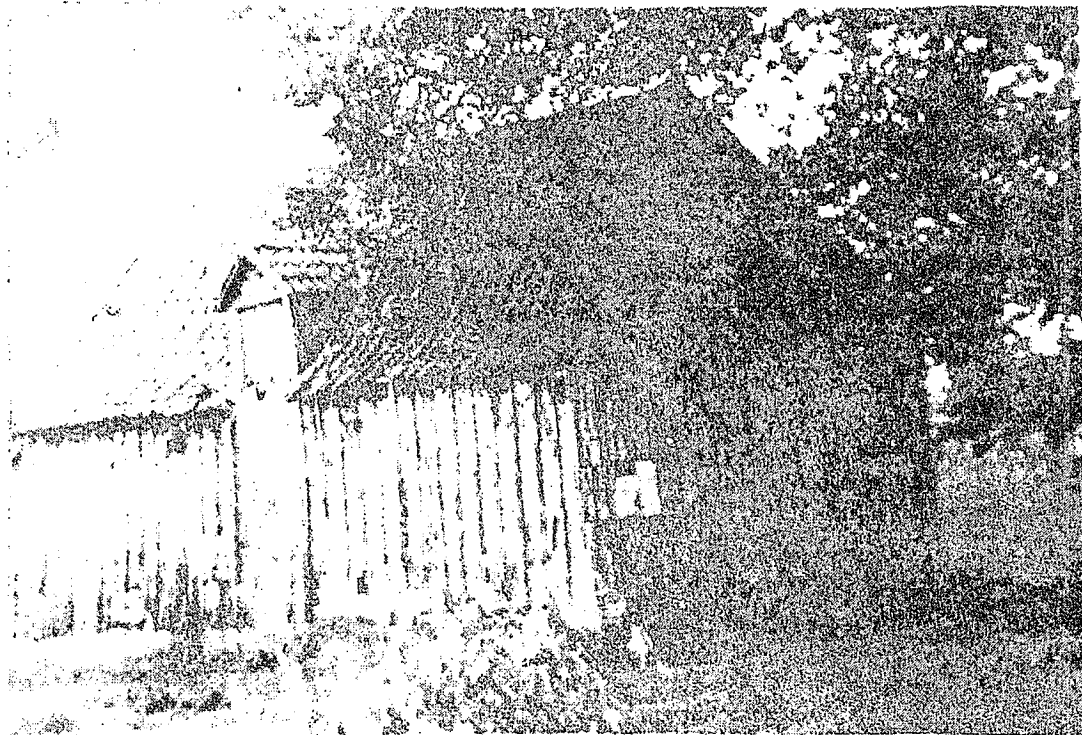
Opvallend zijn de afgeschuinde hoeken van de schaapskooi. Dit vergemakkelijkte het uitdrijven der schapen die 's nachts in de schaapskooien werden gestald, voornamelijk voor de kostbare mest.

Schapenmest is voor de arme gronden eeuwenlang een zeer belangrijk bijprodukt geweest. De Heideschapen leverden de mest waarvan toen de cultuur van de bouwlanden afhankelijk was. Zij werd gemengd met plaggen en had ook een bijzondere warmte-ontwikkeling. Een schaap leverde circa 750 kilogram verrotte mest.

Merkwaardig is dat deze warme mest zeer geschikt was voor de tabakscultuur. Deze tabakscultuur vond echter niet in grote getale plaats in de Achterhoek, maar wel op diverse plaatsen op de Veluwe.

Een statistieke beschrijving van Gelderland in 1808 vermeldt 701 schapen in Ruurlo en een statistieke beschrijving van 1826 omschrijft ons gelukkig welk schaperas in deze omgeving werd gehouden, namelijk de **Heidschnuck** of **Heidschnack**. Dit ras is tamelijk klein. Men houdt deze schapen alleen, waar het aan behoorlijk voeder voor betere soorten hapert. De wol dezer schapen blijft doorgaans in de streek, en wordt gebruikt tot het maken van **woldoek** (een mengsel van linnen en wollen garen) en tot het breien van **grove kousen**.

Ruurlo had in de vorige eeuw merendeels nog woeste grond zoals op de kaart van de heer F. Toevank nog te zien is. Deze grond was veelal heide, mede dankzij de begrazing van het heide-schaap. Toen deze woeste gronden konden worden ontgomen door de komst van de kunst mest en betere ontwatering, etc., was het gedaan met het heideschaap en heeft deze plaats gemaakt voor de Texelse. Schaapskooien zijn nog te zien in het Openluchtmuseum te Arnhem. Van Zutphen komend richting Arnhem ziet men ze in de verte liggen, links van de Middachterallee in De Steeg. En op het Landgoed Midden Heuven vindt U de herbouwde schaapskooi van de Rhedense schaapskudde.



2 foto's van Ruurlo's laatste Schaapskooi aan de Binnenmansdijk te Ruurlo, afgebrand mei 1970.

DE RHEDENSE SCHAAPSKUDDE UW BEZOEK EN AANDACHT MEER DAN WAARD

Thuis op de heide van de Veluwezoom

In een van de mooiste streken van ons land heeft de Rhedense Schaapskudde z'n thuisbasis. Daar, op de heuvels aan de zuidelijke rand van de Veluwe bevinden zich uitgestrekte heidevelden, zoals de Rhedense heide, het Herikhuizerveld, de Rozendaalse heide en de Beekhuizerheide.



Dit unieke gebied behoort grotendeels tot het uitgestrekte Nationaal Park Veluwezoom, dat door Vereniging Natuurmonumenten wordt beheerd. Vroeger, toen de heidevelden nog deel uitmaakten van het landbouwkundig systeem waren er vele honderden schaapskuddes in het land. De schapen die 's nachts in de met heidevelden geplagen gevulde schaapskooi verbleven, zorgden voor de poststalmeest die de akkers rond de dorpen vruchtbaar maakte. Nu zijn de meeste schaapskooien en kuddes verdwenen. Het grootste deel van de heide is in bos of landbouwgrond veranderd.

Gelukkig zijn er veel mensen die zich inzetten voor het behoud van de laatste karakteristieke schaapskuddes die Nederland nog telt: De Stichting Rhedense Schaapskudde zet zich in voor het behoud van de kudde Veluwse heideschape, die zijn thuisbasis heeft in de monumentale oude schaapskooi op het landgoed Heuven ten noorden van het dorp Rheden. Van hieruit trekt de herder, net als vroeger, dagelijks met de kudde de heide op. Zo wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding van deze natuurgebieden op een eeuwenoude karakteristieke wijze. De Stichting Rhedense Schaapskudde nodigt u graag uit voor een bezoek aan de Kudde en de schaapskooi. Vanaf de nabijgelegen parkeerplaats bij het bezoekerscentrum Veluwezoom van Natuurmonumenten is de schaapskooi te voet en per fiets gemakkelijk te bereiken.

Het schaapscheerdersfeest te Rheden een reden om feest te maken



Ieder jaar blijkt het traditionele Schaapscheerdersfeest te Rheden een gebeurtenis zonder weerga te zijn.

Op de dag zelf komt de herder 's morgens vroeg met de kudde het dorp binnen.

Door de burgemeester van Rheden wordt hem daarna officieel de scheerderschaar overhandigd, het sein voor de herder en de scheerders om met hun karwei te beginnen.

Dat is tevens het begin van een uniek feest, waarbij de winkelstraat is omgetoverd in een markt, waarbij muziek dans en oude ambachten niet ontbreken.

KOM DAT FEEST MEEMAKEN!
IEDERE DERDE ZATERDAG IN JUNI



Hoe kan een kudde in stand worden gehouden?

De belangrijkste vaste kosten zijn de loonkosten van de herder en diens vervanger. Andere kosten zijn er voor voer, stro, dierenarts, herdershonden, materiaalkosten e.d. Een belangrijk deel van deze kosten wordt gedeelt door subsidies van het Ministerie van LNV, provincie Gelderland en de gemeenten Rheden en Rozendaal. Natuurmonumenten levert eveneens een belangrijke bijdrage. De verkoop van schapen en wol uit de jaarlijkse aanwas levert slechts een kleine bijdrage in de kosten op. Er resteert jaarlijks dan ook een aanzienlijk bedrag dat uit donaties moet worden opgebracht.

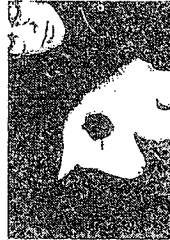


U begrijpt dat er veel geld nodig is om deze schaapskudde in stand te houden.

Uw steun is voor de Stichting Rhedense Schaapskudde zeer belangrijk. Als donateur helpt u daadwerkelijk mee aan een unieke, eeuwenoude en cultuurhistorisch waardevolle vorm van heidebeheer.

HELPT U MEE DE RHEDENSE SCHAAPSKUDDE TE BEHOUDEN?

Ook u kunt een lammetje financieel adopteren



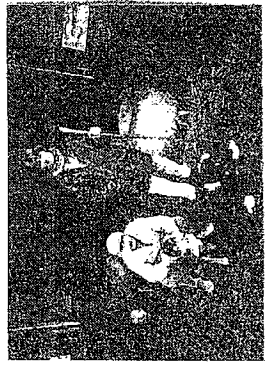
N Naast de bovengenoemde mogelijkheid van donatie kunt u ook een lammetje financieel adopteren.

Voor een adoptiebijdrage van f 25,00 per lammetje ontvangt u een geboortekaartje met daarop de naam welke u aan het lammetje hebt gegeven, een schaap kunt u voor f 100,00 per jaar adopteren.

Ook middels deze bijdrage kunt u de Rhedense kudde ondersteunen. Voor het adopteren van een lammetje en/of schaap kunt u gebruik maken van de daarvoor bestemde bon.

Wilt u meer informatie:

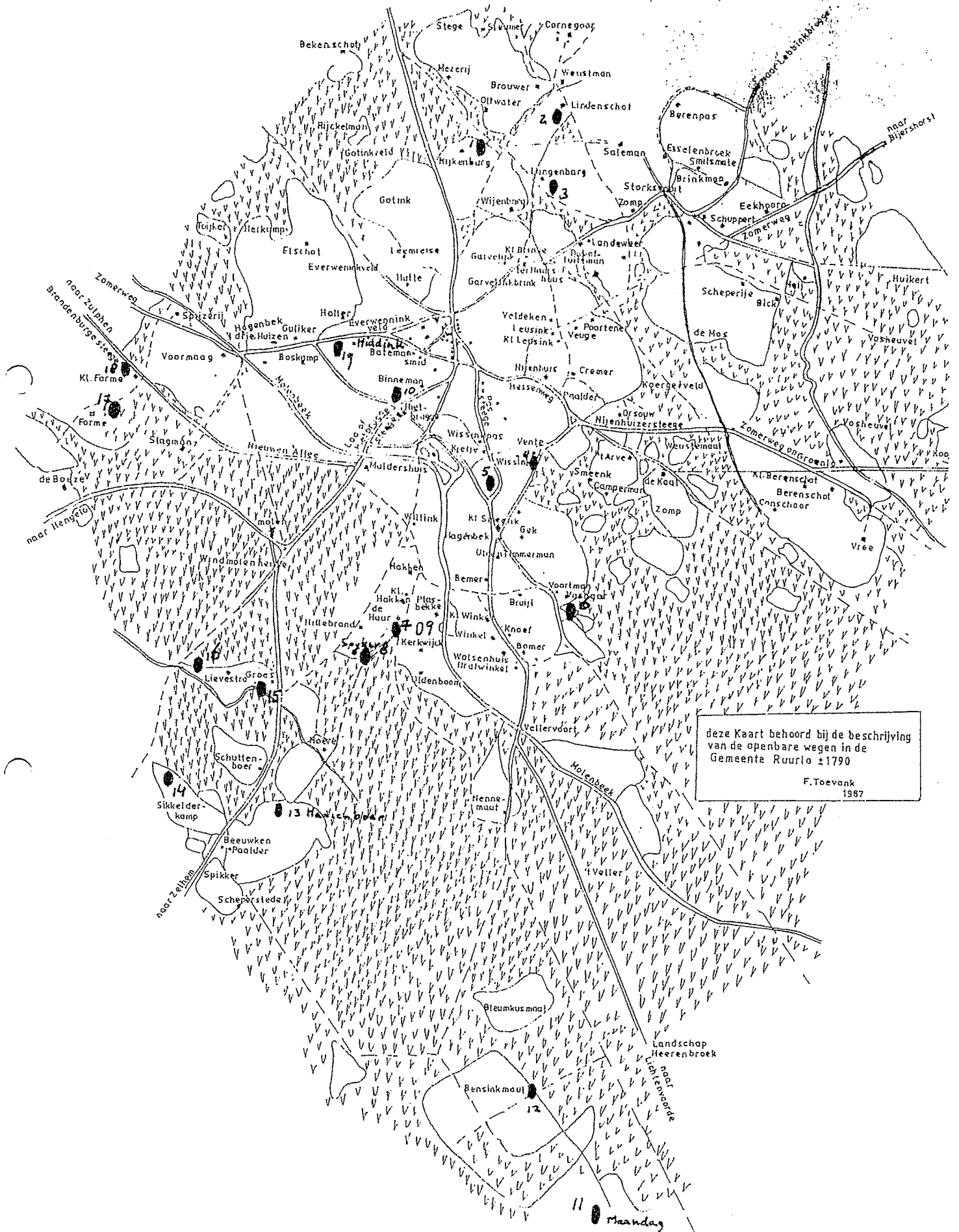
**POSTBUS 14
6990 AA
RHEDEN**



LIJST VAN ERVEN TE RUURLO MET SCHAAPSKOOIEN IN 1810.

Op de tekening hiernaast ziet U een overzicht van de lijst van erven met een schaapskooi in 1810.

1. 't Rykenbarg.
2. Lindenschot, Hôfteweg 6.
3. Langenbarg, 't Langenbarg 3.
4. Venterboer, Slootsdijk 1.
5. Olthuis, Stapeldijk 1.
6. de Voshaar, Batsdijk 12.
7. Haderboer, Haarweg 3.
8. Kleine Haar Spikker, Spykerdijk 2.
9. Kerkwyk, Haarweg 6.
10. Binnenman, Binnenmansdijk 1.
11. de Maandag, Tolhutterweg 29.
12. Bensink, Tolhutterweg 21.
13. Haaienboer, Boskapelweg 5.
14. 't Sikkelder, Zelhemseweg 11.
15. de Groes, Zelhemseweg 3.
16. Lievestro, Zelhemseweg 1.
17. de Grote Forme, Formerhoekweg 1 - 3.
18. de Kleine Forme, Vordenseweg 6.
19. Hiddink, Wiersseweg 70.



deze Kaart behoort bij de beschrijving
 van de openbare wegen in de
 Gemeente Ruurlo ±1790
 F. Toevank
 1987

Rectificatie:

In het kwartaalblad Onder d'n Kroezeboom 1996/1 is in het artikel Van koren tot meel een foutje geslopen. Op bladzijde 7 staat vermeld:

"De eerste vermelding van een windmolen in deze streek is te Lochem en wel in 1924. Dit moet zijn 1294.

Seintaal op windmolens.

Met de stand van de wieken konden berichten doorgegeven worden. Zo wilde een bepaalde stand zeggen dat er brokken waren en dat de molenmaker diende te komen. Ook gaf de muldersknecht met een bepaalde stand te kennen dat hij zijn meisje 's avonds wilde bezoeken.

Bij molens aan de grens ging wel een jutte zak in top om aan te geven dat de kust veilig was voor smokkelaars. Men kende verder de vreugde-stand, de feest-stand en de rouw-stand. Deze waren algemeen bekend en zijn de belangrijkste standen.

Vreugde-stand:

Bij deze stand staat de verticale wiek 2 meter voor het hoogste punt. Deze stand wordt gebruikt bij een geboorte of verjaardag.

Feest-stand:

Deze stand wordt gebruikt bij onder andere huwelijk in het molenaarsgezien, maar ook met Pasen, Pinksteren, en kerstmis. Het wiekenkruis staat dan in de schaar of wel overhoeks.

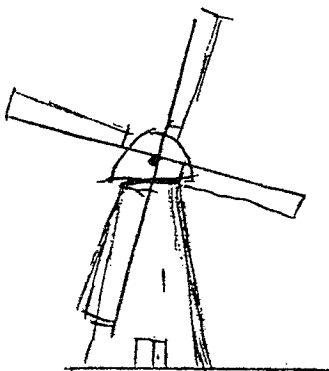
Rouw-stand:

Als een begrafenisstoet voorbij trekt, zet de molenaar de molen even stil in de rouwstand. Dit is 2 meter voorbij het verticale punt van de wieken. We zeggen dan hij is gaande.

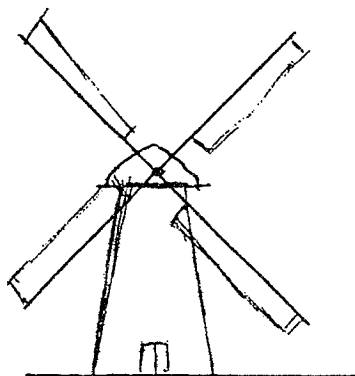
Bij het overlijden in de naaste familie van de molenaar, wordt tijdens de gang naar het kerkhof, van de overledene, het wiekenkruis nagekrooien richting kerkhof.

Betrof de overledene een huisgenoot van de molenaar, dan werd de molen gedurende een jaar en zes weken na het malen weer in de rouw gezet.

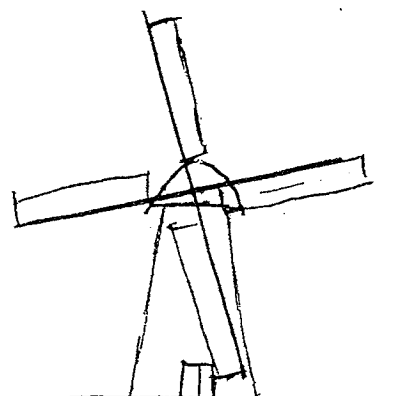
Lichte rouw duurt 6 weken.



vreugde = komende.



Feeststand.



rouwstand = gaande.

DE ZESVOUDIGE BRUIDEGOM UIT RUURLO.

door P. Y. ter Arve.

Zowel uit heden als verleden is bekend dat sommige mensen vaak trouwen of getrouwd zijn geweest. Denkt U maar aan de Amerikaanse actrice Elisabeth Taylor of koning Hendrik VIII van Engeland, wiens huwelijkspartners overigens een wreder lot beschoren waren dan die van Elisabeth. Dat zijn uitzonderingen denken wij dan en bovendien zijn het veelal mensen met een bijzondere status of bekendheid.

Als mensen één- of tweemaal hertrouwen is dat nog niet echt bijzonder. Maar wat denkt U van zes huwelijken, waarbij de bruidegom telkens dezelfde Ruurlose boer is ?

Bij mijn onderzoek naar de relaties tussen de geslachten Ten Arve, Ter Haar, Stokkink en Blankvoort in de 18e en 19e eeuw, kom je geregeld zgn. "*Kettinghuwelijken*" tegen. Dat zijn huwelijken waarbij de weduwe of weduwnaar hertrouwt en dit niet eenmalig maar herhaaldelijk. Voor de achtergebleven huwelijkspartner, vaak met jonge kinderen, was hertrouwen een pure noodzaak. Het kwam in vroeger tijden veelvuldig voor, evenals huwelijken tussen verwanten (bv. neef en nicht), waarvoor overigens dispensatie gevraagd moest worden bij de Staten en het Hof van Gelderland.

Tijdens de zoektocht kwam ik op het spoor van **Hendrikjan Stokkink**, van beroep landbouwer, die in 1813 op 64-jarige leeftijd op "*het Spenkehuis*" in Ruurlo overlijdt. Deze informatie kwam boven tafel uit de zgn. "*Huwelijksbijlagen*" bij het hertrouwen in 1814 van zijn weduwe Janna Esselenbroek, met wie hij in 1806 in Ruurlo trouwde. In 1810, op 60-jarige leeftijd werd Hendrikjan nog vader van Fenneken, voor zover bekend zijn laatstgeboren kind.

Hoebelangrijk deze vondst is wordt duidelijk omdat de doop van Hendrikjan in de Ruurlose doopregisters niet kan worden gevonden. Bij zijn eerste huwelijk in 1771 blijkt hij de zoon te zijn van Hendrik Stokkink. Deze is koster en schoolmeester van Ruurlo, waarvan overigens wel andere en eerdere kinderen in de Ruurlose doopboeken genoteerd staan. Uit de beschikbare gegevens kan het geboortjaar van Hendrikjan op 1748/9 worden vastgesteld. Bij zijn eerste huwelijk is hij dus een jaar of 22.

Op basis van een zestal huwelijksaantekeningen in de Ruurlose trouwregisters kan de levensloop van Hendrikjan worden gevolgd. Uit deze huwelijken worden in totaal 15 kinderen geboren, waarvan 6 jongens en 9 meisjes. Hieronder is ook een tweetal tweelingen.

Van twee dochters is bekend dat ze volwassen en getrouwd zijn. Van de andere kinderen is (nog) niets bekend, maar wellicht kunnen de rechterlijke archieven van Ruurlo hierover meer uitsluitsel geven. Dat Hendrikjan op het Spenkehuis overlijdt komt naar alle waarschijnlijkheid door zijn eerste huwelijk met **Berendina Bartels**, die weduwe was van Jan Spenke.

Uit de onderstaande lijst van negen huwelijken die in de tijd teruggaan, komen de zes huwelijken van Hendrikjan Stokkink duidelijk naar voren. Bovendien wordt het verschijnsel van de genoemde kettinghuwelijken over een periode van 65 jaar verduidelijkt. Waar geboorte-, overlijden- en trouwjaar bekend zijn worden deze vermeld.

Hoe uniek de Ruurlose Hendrikjan Stokkink is, kan bij gebrek aan vergelijkingsmateriaal niet worden vastgesteld. Voor mij hoort hij thuis in het rijtje met Elisabeth Taylor en Hendrik VIII. Als er in die tijd een Nederlandse versie van het Guinness Book of Records was geweest, dan had onze Ruurloër, als zesvoudige bruidegom, een goede kans gemaakt om daarin te worden vermeld.

- | | | |
|---|---------|---|
| 1. Teunis (Jan) Horstman
* R. 1783 | R. 1814 | Janna Esselenbroek
(wed. Hendrikjan Stokkink). |
| 2. Hendrikjan Stokkink
(wed. Fenneken Langenberg) | R. 1806 | Janna (Garrítjan) Esselenbroek
* R 1784 |
| 3. Hendrikjan Stokkink
(wed. Jenneken Oortgijzen) | R. 1791 | Fenneken (Garrit) Bemer o/d Timmerman
* R 1769 |
| 4. Hendrikjan Stokkink
(wed. Willemina Kremer) | R 1789 | Jenneken (Berent) Oortgijzen |

5. Hendrikjan Stokkink (wed. Maria Lindenschot)	R. 1785	Willemia (Garrit) Kremer * R 1764
6. Hendrikjan Stokkink (wed. Berendina Bartels)	R. 1776	Maria (Willem) Lindenschot * R 1755
7. Hendrikjan (Hendrik) Stokkink *? ±1748/9	R. 1771	Berendina (Hendrik) Bartels (wed. Jan ten Spenke)
8. Jan ten Spenke (wed. Jenneken ten Boom)	R. 1767	Berendina (Hendrik) Bartels * R 1739/ R 1776
9. Jan (Hendrik) ten Spenke * R 1717	R. 1750	Jenneken (Wolbert) ten Boom * R 1724

VOLKSGELOOF EN VOLKSGEBRUIKEN (slot).

Hieronder volgt het tweede deel van de beschrijving van een aantal oude volksgebruiken uit het boekje "Nederland ons aller tuin, De Achterhoek", geschreven door Han Alta en in 1952 uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Toeristenbond A.N.W.B.

Van de oude volksgebruiken is ook al niet veel overgebleven. Zo is de kermis nog maar op enkele plaatsen in gebruik. Oorspronkelijk heeft de kermis samengehangen met een kerkdienst, waarna de volgende dagen de volksvermaken plaats vonden. Voor 1848 sprak de dominee van Almen in de kapel van Harfsen en daarna begon de kermisviering.

Al heeft het kermisvieren tegenwoordig niets meer met de kerk te maken, toch is dit gebruik niet verloren gegaan en vele Achterhoekse plaatsen kennen nog steeds de jaarlijks op een bepaalde tijd terugkerende kermis. Op talrijke plaatsen vinden we op die kermissen nog de resten van oude volksvermaken. De wrede vermaken, als **ganstrekken** en **katknuppelen**, zijn gelukkig niet meer in gebruik, maar het **ringsteken**, waarbij jonge boerenkerels op hun parchtige zware paarden gezeten, met een lange stok in de hand, in volle vaart een ring van een boven de baan gespannen touw af trachten te steken, wordt nog steeds beoefend. Dit ringsteken kunnen we nog zien in Laag Keppel en Hummelo en op enkele andere plaatsen. Oorspronkelijk is de kermis een dankfeest geweest voor de oogst, vandaar dat vooral eten en drinken rijkelijk moeten zijn. Op de derde kermisdag werd de kermis met groot rouwbetoon begraven, zoals dat in Laag Keppel nog gebeurt.

Meer direct als oogstgebruik te herkennen is het **binnenhalen van het olle wief**, dat op vele plaatsen in de Achterhoek nog plaats vindt. Waarschijnlijk moet de oorsprong van dit zeer oude gebruik gezocht worden in het geloof aan een korengeest, die voor de groei van het gewas zorgde en die al maaiend langzaam aan van de akker werd verdreven. De laatste schoof waarin de korengeest, nadat het hele veld gemaaid was, tenslotte gevlucht was, werd, en wordt hier en daar nog, met groot ceremonieel binnengehaald. De schoof, die meestal veel dikker is dan een gewone schoof, wordt met korenbloemen en klapprozen en een mutsje versierd en in een uitgelaten optocht naar de boerderij gebracht, terwijl de maaier van deze laatste garf er omheen moet dansen en een liedje zingen, waarin een tractatie voor de beëindigde arbeid wordt geeist.

Het hele jaar door kent men feesten. Een groot feest in het voorjaar is het **Paasfeest**, dat eigenlijk al begint met de **Palmpaasoptochten** op Palmzondag, waarbij de kinderen een met broodhaantjes versierde palmpaas meedragen.

De avond van de eerste en ook van de tweede paasdag worden er grote vuren gestookt van stapels hout, waarvoor men dagenlang verzameld heeft. Vaak ook stelen de jongens van de ene buurt het hout van de andere buurt, en het geldt als regel, dat gestolen hout groter kracht geeft aan het **Paasvuur**. Vandaar dan ook dat bij de Paasvuurhopen trouw de wacht wordt gehouden.

Een goed Paasvuur werd vroeger opgebouwd door een grote paal (de **Paasstaak**) neer te zetten, een rad met een Palmpaas er bovenop en daaromheen houtblokken en takken. Om het brandende paasvuur werd onder het zingen van "*Hei, koerei, een ei is geen ei, enz*" en "*Lange, lange rige*" door de hele bevolking rondgedanst. Was het vuur uitgebrand, dan nam men er stukken houtskool van mee, die later in het jaar beschermden tegen duivelse invloeden en tegen hagel en misoogst.

Met **Hemelvaart** worden bij de herberg "*de Muldersfluite*" tussen Hengelo en Zelhem door de boeren uit de omgeving de zware **hemelvaartbroden** gebracht, die onder de armen van de streek verdeeld worden. Dit gebruik, dat in Zeddam met **Pinksteren** plaats vindt, wordt beschouwd als het restant van magische ritën tegen hagel en bliksem en om de vruchtbaarheid van de akkers te vergroten.

Op verschillende plaatsen in de Achterhoek kent men nog het gebruik van de **Pinksterkroon**, vanouds een gebruik ter ere van Maria, maar later verworpen tot kinderspel. De kinderen spannen een touw over de straat, waaraan ze de Pinksterkroon ophangen. Daaronder gezeten proberen ze van de voorbijgangers een kleinigheid los te krijgen. Vooral in de omgeving van Ruurlo en Lochem is het gebruik hiervan nog in zwang.

Talrijk zijn de gebruiken bij een **boerenbruiloft**. Voor een, volgens oude gebruiken gevierde, bruiloft worden de gasten uitgenodigd door **brulfteneugers**, de bruiloftnodigers. Meestal zijn dit naaste familieleden, die de buurschap rondgaan met een **neugerstaf** in de hand en een, met papieren roosjes versierde, pet op. Overal wordt een op rijk gestelde uitnodiging opgezegd, in ruil waarvoor de brulfteneuger wordt getraceerd op drank of op eten.

De bruiloft zelf verloopt volgens een bepaald plan, terwijl in allerlei gebruiken daarbij overoude tradities worden gehandhaafd. Zo worden op Achterhoekse boerenbruiloften bijna altijd kippen gevangen en in een tenen korf aan de bruidswagen opgehangen, meegevoerd in de bruiloftstoet. Dit **kippenstelen** moet volgens de folkloristen worden teruggebracht tot een overoud scheidings- en opnemingsritueel. Bij aankomst van de bruiloftstoet aan de boerderij, wordt door de jonge kerels met **buksen geschoten** en moet het bruidspaar een glaasje "*zeut gere?*" drinken als inwijdingsdronk. Het schieten met de buksen is een overblijfsel van het lawaai maken, om boze geesten te verdrijven, uit overoude tijden.

Daartoe moest ook de dronkengevoerde haan dienen die, ook nu nog vaak, in een tenen korf in de deuropening opgehangen, als een bezetene kraait. Dat er op de bruiloften ontzaglijk wordt gegeten en gedronken is wel aan iedereen bekend, maar vooral om de zinrijke gebruiken is het meemaken van een boerenbruiloft de moeite overwaard.

Een oud Achterhoekse gebruik is om aan het eind van het jaar op het open haardvuur met een wafelijzer **nieuwjaarskoeken** te bakken. De dunne wafeltjes worden om een stokje opgerold op de oudejaarsavond en op nieuwjaarsdag gegeten. Heel wat oude Achterhoekers trekken op oudejaarsdag naar hun "*volkshuus*", dat wil zeggen, dat ze een bezoek gaan brengen aan het ouderlijk huis, waar meestentijds met de jaarwisseling de hele familie bijeen is.

In deze tijd wordt ook de **midwinterhoorn** geblazen, en ver in de omtrek hoort men het wonderlijk geluid van de gebogen elzenhouten hoorn, die boven de waterput geblazen wordt.

Met dit beknopte overzicht van de allebelangrijkste folkloristische gebruiken moeten we het deze keer doen, maar wanneer U met een open oog de Achterhoek intrekt valt er nog heel wat te ontdekken.

EEN SLAGVAARDIGE DIAKEN TE RUURLO (in het begin van de 18de eeuw).

door W. Albers.

Uit de gerichtelijke protocollen van Ruurlo blijkt (1) dat **Gerrit Mulder (Muller)** in het jaar 1723 een wagen had van Teunis Boeninck die hij, zelfs na drievoudige gerichtelijke sommatie, niet terug wilde geven.

De richter van Ruurlo, **Louis Aberson** (2), besloot nu krachtdadig op te treden. Hij wees zeven sterke mannen aan en met dit legertje trok hij naar het huis van Gerrit die, bijgestaan door Jan ten Spencke, zich danig weerde, gewapend met een dorsvlegel.

Hij riep de richter toe: *"Du keeret, wol stu mij geweld koomen doen in mijn huis, daer zal dij de donder voer slaan"*. Daarop is de richter op *"Jan ten Spencke aengesprongen en heeft hem de vleegel ontweldigt"* en gelastte zijn zeven meegebrachte mannen de wagen in beslag te nemen. Gerrit bleef echter schelden en dreigen en de zeven sterke mannen waren onwillig het bevel op te volgen.

Nu was het welletjes geweest en de richter beval hen *"op poene van 20 dld."* Gerrit in hechtenis te nemen. Deze verschanste zich toen achter een geladderde wagen in zijn schuur en zwaaide zo vervaarlijk met zijn vlegel, dat niemand hem durfde naderen.

Nu dreigde de richter *"dat alles ten protocolle soude gebragt worden watt er passeerde."* Gerrit *"daerop antwoorde hij scheidt wat in het protocoll, en dat hij er iet na vrieg, het mogt gaen hoe het wilde."*

De richter heeft het gebeurde inderdaad ten protocolle gebracht, waardoor wij ruim twee en een halve eeuw later nog kennis van dit voorval kunnen nemen.

Hoe is het met Gerrit afgelopen ?

Zo te zien nogal achtbaar, want een kleine twee jaren na bovenbeschreven spektakel vinden wij in de diakenlijst in het Ruurlose trouwboek (3) vermeld:

"29.07.1725 is Garrijt Mulder benoemt tot diaken in plaats van de afgaande diaken Berend Alberts voor de eerste maal geproclameert enden 12.08.1725 bevestigt."

Noten:

1. Contentieuse en Voluntaire acten van het Gericht te Ruurlo d.d. 02.10.1723.
2. Louis Aberson was richter te Ruurlo van 1710-1741. Zie o.a.: P. Ten Arve, Richters in Ruurlo (...-1468-1811), Onder d'n Kroezeboom 11 (1994) 27.
3. Trouwboek van de Nederduitsch Gereformeerde Gemeente te Ruurlo, d.d. 29.07.1725.